

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 165. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hcaeventyr06val-shoot-idm139779805551568.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

H2 1853

Berlingske Tidende spenderer 3.12.1852 en notits på en halv snes linjer, hvoraf essensen er flg.: »Digteren har her atter givet os nogle af disse eiendommeligt smukke Fortællinger, der fængsle ved deres Gemyts- og Phantasi-Rigdom, og hvor ofte et enkelt eller nogle faa 166 Ord kunne give os saa slaaende, snart rørende snart humoristiske Billeder af Virkeligheden.«

Endnu knappere er Københavnsposten 12.12.1852 (ej i BFN): bogen »er i Plan, Indhold og Omfang ganske af samme Beskaffenhed som den foregaaende«.

Flyveposten trykker 15.12.1852 en standardformulering, som tåler genbrug: »Hvis det virkelig endnu behøvedes at give det Slags Arbeide af *Andersen* en Anbefaling med paa Veien, da skulde den sandelig ikke udeblive. Men *Andersens* Historier og Eventyr behøve ikke først at introduceres. Gamle og Unge begjærlige lige lytte efter, naar Digteren fortæller, og man kan være vis paa, at man heller ikke denne Gang vil komme til at kjede sig ved at læse det lille Hefte, der paa saa faa Blade giver et saa stort Udbytte.«

Først i Fædrelandet 18.12.1852 kommer der en egentlig anmeldelse (signeret: 25) af format, ovenikøbet på forsiden, og med positiv omtale af hver historie, dog må *Hjertesorg* nøjes med et referat, som slutter med udbruddet: »Hvilken »Hjertesorg!«« »I »Alt paa sin rette Plads« kommer rige Fugl susende, og suser Fjerene af sig. Man er paa en Herregaard, hvor det begynder med at Junkerne kysse Hundene [...] og at der hældes Øl i en Strømpe til simple Dødelige, men hvor det ender med at Verdens Ironi vender op og ned paa Hosekræmmere og Adelsmænd, og hvor Alt i aandelig Forstand kommer paa »sin rette Plads«, idet Forsynets store Fløite blæser rige Fugl ud og fattig Fugl ind. Alt i Kraft af Fuglens sande Indhold.« - I *Nissen hos Spekhøkeren* »er der mindre Humor, men mere verdslig Ironi. Der have vi [...] ret en menneskelig Nisse, som ikke slipper det Udødelige, men heller ikke opgiver det Verdslige. Den deler sig forstandig og besindig mellem Idealet, baaret af en Student paa Tænkningens kølige Qvistkammer, og Materien, repræsenteret af en velhavende Spækhøker i Realismens og Smørffjerdingsernes lune Kjælder.« - »Om Aartusinder« er en Symphoni i Prosa [...] Europa, Jernbanernes og Børsspeculationernes Europa er ikke mere historisk, det er blevet til en Oldtidslevning, der har undergaaet Aabenbaringens Spaadom, at, naar Jorden først er indhyllet i et Jernnet, saa stunder den sidste Dag til.« - Konklusionen lyder: »*H. C. Andersen* har i denne ny Samling Historier givet nye Beviser paa, hvor denne Digteart ret passer til hans rige Phantasi og humoristisk klare Opfattelse af Tilværelsen, og vi ønske at han endnu i mange Aar maa vedblive aarlig at skænke Danmarks, og vi kunne gjerne tilføie Verdens Literatur, »Historier«, uden Chronologi og »verdenshistoriske« Charakterer, men ogsaa uden en eneste Usandhed. Thi det er dog den bedste Historieskrivning.«

Ikke mindst takket være denne anmeldelse er det rigtigt, når 167 Corsaren 7.1.1853 skriver, at nu »er den gjængse Anskuelse gjendrevet, at Digteren kun i Udlandet har vundet Anerkjendelse«. Iøvrigt er Corsaren-kommentaren alt andet end A-venlig: »Det litterære Jule- og Nytaarsmarked har denne Gang været godt forsynet med Varer som efter god gammel Skik have givet de kritiske Maalere og Vragere en heel Deel at bestille. Ogsaa Hr. Professor *Andersen* har været tiltorvs og som sædvanligt »gjort i« barnlig Naivitet. Hans Arbeide blevet meget rost, i det mindste af Bladenes Kritikere. Derved er den gjængse Anskuelse gjendrevet, at Digteren kun i Udlandet har vundet Anerkjendelse. Skjøndt Tydskland jo rigtignok har bidt paa Krogen, er det dog ei skeet uden Protest fra en Enkelts Side. *Adolf Glassbrenner* har saaledes bl.A. paa sin humoristiske Maneer for flere Aar siden gjort sig lystig over vor Landsmand. Da Fremmedes Domme over Danske i Almindelighed læses med Begjærlighed af Publikum, ville vi afskrive det paagjældende Sted.« Derefter citeres en ret tåbelig udtalelse af vedkommende Glassbrenner om Grantræets »Barkepene«. Sin vane tro tog A sig det nær. Ikke alene noterer han i Almanak 7.1.1853: »I Corsaren mine Historier revet ned og aftrykt et flere Aars gammelt Angreb paa mig af Glasbrenner«, men han forfølger sagen i MLE (II 15), hvor han med et digt af Glasbrenner »An H. C. Andersen« dokumenterer, at den fæle tysker har sympati for ham.

1855 skrev Grimur Thomsen sin 20 sider store anmeldelse af Samlede Skrifter i Steenstrups Dansk Maanedsskrift, som udkom 31.3., altså 3 dage før A's 50 års dag. Men det eneste eventyr han beskæftiger sig mere indgående med er »*Alt paa sin rette Plads!*«, hvor han finder et dybt ironisk træk i, »at medens Forgyldningen gaaer af Herremanden, saa standser Hosekræmmeren ved at blive »*Justitsraad*«, men driver det ikke til Greve, og Røgteren flyver op - ikke i Storstuen, der kunde han ikke komme, nej op i Tjenerkammeret, mellem det fine Tjenerskab, »der gik i Silkestrømper«. Nej, Hosekræmmeren og hans Hustru »vilde ikke lade sig adle, de gamle skikkelige Folk«, og Røgteren skulde kun være et livagtigt Memento for Silkestrømperne. *Fiat justitia* er Eventyrets Moral. Derfor nivellerer det heller ikke hensynsløst. De Aristokrater, som tillige ere Hjertets og Aandens Aristokrater, de forblive i uanfægtet Besiddelse af deres velerhvervede Prærogativer. Paa denne Maade holder Eventyret en lystig Dommedag over Skin og Virkelighed, over den ydre Skal og den indre Kjærne. Der gaaer en dobbelt Strøm deri. En ironisk Overstrøm, som leger og spøger med Stort og Smaat, som spiller Fjerbold med Højt og Lavt; og saa den dybe Alvors Understrøm, som retfærdigt og sandt bringer Alt »paa sin rette Plads«. Dette er den sande, den christelige

Humor« (s. 243).

168

De sidste linjer (fra »Paa denne Maade...«) anbragte A som en effektiv finale i MLE med flg. kommentar: »Hvad jeg vilde og stræbte at opnaa, er her klarligt udtalt!« (II 159).

Mærkeligt nok synes der ikke at foreligge nogen trykt brevudtalelse om bogen, men KB Collin Brevsaml. IX 1.4 har et utrykt brev fra Ingemann 1.12.1852, som fortjener at trykkes: »Idag kom Deres nye »Historier«, og jeg har nu just læst dem. Venligst Tak for dem allesammen! Jeg tager ingen Actier i Enkens Garveri: Jeg forstaaer meget godt den lille Piges Hjertesorg, som ingen Seleknep eier og ikke faaer Moppens Grav at see. Den Hjertesorg kjende vi Alle og den er meget gemytlig afspeilet i det hjertelig godmodige Epigram uden saarende Braad. Det morede mig at se hvorledes De for med jordisk Retfærdighed [?] at faae »Alt paa sin rette Plads« i en Verden, hvor den ydre Plads dog sjælden *kan* og heller ikke *skal* være den rette - tilsidst maa kalde Eventyrets Genius til Hjælp og pludselig gjøre Præstesønnen til en Hexemester der stod i Pagt med en retfærdig Orkan med Evigheden i Baghaanden, ja *der* kommer det! Men saa streng Orden vil vi ikke forlange i Endeligheden! Det var morsomt at De skulde finde Spekhøkermadammens »Mundlæder« og ved Nissens Hjælp faae at høre hvad »Bøtten« og alt det andet Bohave havde at sige. Dersom det iøvrigt er den Nisse, der deler sig mellem Poesien og Grøden, som skal redde [?] Poesien i Verdens og Tidernes store Ildebrand i sin røde Hue - saa er jeg bange den gaaer Pokker ivold, og den samme Nisse kunde blive Styrmand paa Luftskebet for Amerikas unge Slægt, der om Aartusinder beseer Europa paa 8de Dage og kun i Norden synes at kjende den Poesie, som skyldes »Luftskebet« Digter og gaaer ved den elektromagnetiske Traad gennem - Vandet. Jeg har Intet mod denne Satire; men jeg vilde kun havt den lidt skarpere paavist som gjældende den prosaiske og igrunden aandløse Aand i Filisternaturen, men jeg har maaskee her nedlagt en uberettiget Symbolik i Deres Eventyr. Under Deres Piletræ var yndigt, men sørgmodigt at hvile, der fandt jeg et meget herligere Hjerte end i den *bittre* Mandel paa Honningmandfolkets Bryst. De kan troe, Haandværkersvenden under Piletræet, er ikke frosset rigtig ihjel - han vaagner vist og seer, det er Foraar at Sneen var Blomsterblade og »den deiligste Time i hans Liv« var ingen Drøm! - Tak for den smukke Historie!«

»ikke frosset rigtig ihjel« - det måtte A tage til genmæle mod. 14.12.1852 skrev han: »Deres Tro paa, at han vaagner op, og hans bedste Drøm bliver Virkelighed, klinger smukt; men den opfyldes ikke, hverken i Digtningens Verden eller i Virkeligheden for den Deel *der*, som er beslægtet med Knud. Der er i den lille Fortælling et heelt Stykke af mit eget Hjerte; gid det hvile »under Piletræet« i Fred og ikke spøge ved Nattetid!« (BfA II 287).